మహా భారతం

ఉద్యోగపర్వము

తృతీయ అధ్యాయము

వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు మహా భారత కధను ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు.

సంజయుడు ధర్మరాజు వద్ద సెలవు తీసుకొని హస్తినాపురమునకు ప్రయాణమైన తరువాత, ధర్మరాజు మరునాడు తన తమ్ములతోనూ, సామంత రాజులతోనూ సమావేశమయ్యాడు.

"మనము అందరం శ్రీకృష్ణుని వద్దకు పోయి ఆయనను హస్తినాపురమునకు రాయబారిగా వెళ్లవలసిందిగా ప్రార్థిస్తాము. దీని వలన యుద్ధం నివారించే అవకాశం ఉంది. యుద్ధములో ఒకరిని ఒకరం చంపుకొనే దురవస్థ తప్పుతుంది." అని పలికాడు. తరువాత అందరూ శ్రీకృష్ణుని వద్దకు వెళ్లారు.

శ్రీకృష్ణుని చూచి ధర్మజుడు " దేవా! మా తండ్రి పాండురాజు మాకు నిన్ను పెద్ద దిక్కుగా చూపాడు. నీవు మాకు మిత్రుడవు. ఆ మిత్రత్వమును పురస్కరించుకొని నీవు మా ప్రతినిధిగా హస్తినకు రాయబారిగా వెళ్లాలి. నీమాట సుయోధనుడు వింటాడని మా విశ్వాసము. మాకూ రాజ్యప్రాప్తి కలుగుతుంది. నీకు నీ పుత్రులు ప్రద్యుమ్నుడు మొదలగు కుమారులు ఎలాగో మేమూ అలాగే. మమ్మల్ని దయతో కాపాడు." అని అర్థించాడు.

ఆ మాటలకు శ్రీకృష్ణుడు "ధర్మజా! నీవుచెప్పినట్టే చేస్తాను. ఇంతకూ నేను ఏమి చెయ్యవలెనో చెప్పు" అని అడిగాడు.

"కృష్ణా! మా తండ్రిగారి తలపు, ఆయన కుమారుడు సుయోధనుని నిర్ణయము సంజయుని వలన తెలుసుకున్నాము. ఆ తండ్రి, కుమారుల చిత్తవృత్తులు సంజయునకు బాగా తెలుసు. మాకు రాజ్య భాగం ఇవ్వకుండా, మంచి మాటలతో బుజ్జగించాలని చూస్తున్నారు. మేము వారు చెప్పినట్టు అరణ్య, అజ్ఞాతవాసములు పూ ర్తి చేసినా, వారు మా మాటను మన్నించడం లేదు.

మా పెదనాన్నగారికి కుమారుని మీద దురభిమానము. తన కుమారుని వక్రబుద్ధి మాన్పలేకున్నాడు. ఇంతకంటె మాకు ఆపద ఏముంటుంది చెప్పు. మా తల్లి, బంధుమిత్రులు ఆనందం పొందేటట్టు ఇరుపక్షములకు సంధి గావించే విధము తెలియక ఈప్రకారము చేతగానివారిలా పడి ఉండటం పౌరుషము అని పించుకుంటుందా!

వాసుదేవా! నాడు నిండు కొలువులో అందరూ వినుచుండగా ఐదు ఊళ్ల ఇచ్చిన చాలు అని పలికాను కదా! అది యదార్థమే. కాని ఆ సుయోధనుడు నేను అడిగిన ఐదు ఊళ్లు అయిన ఇస్తాడో లేదో తెలియదు. కాని ఆమాత్రం దానికి యుద్ధ చెయ్యడానికి నా మనసు ఒప్పడం లేదు. నాకు రాజ్యం అక్కరలేదు అని నేను ఊరుకున్నా నన్ను ఆశ్రయించుకున్నవారికి కూడుగుడ్డకు కొరత ఏర్పడుతుంది కదా! కాబట్టి కౌరవులకు మాకు ప్రియమైన ఒప్పందం అవసరం.

కృష్ణా! వారు నాకు విరోధులే. పరాయి వారే. కాని వారిని చంపాలని నేను ఎందుకు కోరుకోవాలి? యుద్ధం తప్ప వేరు మార్గం లేదా! మరో మంచి మార్గం లేదా! కౌరవుల పక్షములో మాకు బంధువులు మిత్రులు ఉన్నారు. నాకు రావాల్సిన రాజ్యం కోసం వారిని చంపడం ధర్మమా! పాపం కదా! ఇంతటి దురవస్థకు నేను ఓర్వలేను.

కృష్ణా! క్షాత్ర ధర్మము ఇంతటి కష్టమా! పరధర్మము ఆచరించుట తగదని పెద్దలు చెపుతారు కదా! కాబట్టి యుద్ధం చేసి బతకాలా! రాజ్యం కోసం యుద్ధం చేస్తే వంశనాశము అవుతుంది కదా! అది నా అభిమతము కాదు. యుద్ధం చేస్తే రాజ్యం వస్తుంది. కాని ప్రాణహాని కూడా కలుగుతుంది. ఇది సత్యము.

కృష్ణా! యుద్ధంలో మనం గెలవ వచ్చు. ఓడిపోవచ్చు. చెప్పలేము. యుద్ధంలో పరాజయం కలిగితే అది మరణం కన్నా ఎక్కువగా హృదయాన్ని కలచి వేస్తుంది. కాబట్టి యుద్ధం జోలికి పోకుండా ఉపాయంతో కార్యం చక్కపరచుకొనేవాడు సుఖంగా నిద్రపోగలడు. పాము ఉన్న ఇంట్లో కాపురం చెయ్యడం ఎంత కష్టమో, దీర్ఘ కాలం పగతో ఉండటం అంత కష్టం. పగను అణచి వేయడం ఎంతో శ్రేయస్కరం.

కాని విరోధాన్ని విరోధంతో అణిచి వెయ్యలేము కదా! అని చెప్పి విరోధి చేతిలో బాధలు పడలేము కదా! పగను నిర్మూలించా లంటే కొంచెం క్రూరంగా ప్రవర్తించాలి కదా! కాబట్టి పగ, విరోధము వలన కీడే కాని మేలు జరగదు అను మాట నిశ్చయము. కాబట్టి శాంతి పొందుటయే అన్నివిధాలా శ్రేయస్కరము.

అది అటుల ఉండనీ. నేను రాజ్యం కావాలని, కాని యుద్ధం వద్దని, కోరుకుంటున్నాను. ఎందుకంటే యుద్ధం వలన జన నష్టం, ధన నష్టం, వంశనాశనం జరుగుతుంది. కాబట్టి యుద్ధం జోలికి పోకుండా కార్యం చక్కబడే మార్గం మంచిది కదా!

కృష్ణా! నీవు మా మీద పక్షపాతం చూపనవసరం లేదు. ఇరు పక్షాలకు ఆమోదయోగ్యమైన అనుకూలమైన మార్గం చూడు. మెత్తని మాటలతో వినక పోతే మందలించి ఐనా కార్యము చక్కపరుపుము. మనకు కురువృద్ధుల మాటలు ముఖ్యం. సుయోధనుడు పరుషంగా మాట్లాడినా సహించు. ధృతరాష్ట్రుడు తన కుమారుని పక్షం వహించి, నీతి తప్పి ఏ విషయమూ తేల్చక పోయినా, నీవు కోపపడి ఇంక సంధి పొసగదని తెగతెంపులు చేసుకోవద్దు. ఇన్ని సంకటములతో నా మనసు వికలమై ఉన్నది. మమ్ములను సక్రమమైన మార్గంలో నడిపించు. నీ మాట మాకు శిరోధార్యము.

నీవు సుయోదనుని వద్దకు పోవడం మంచిది కాదేమో అని కూడా అనుమానం వస్తూ ఉన్నది. ఎందుకంటే వారు దుర్మార్గులు. ఎంతకైనా తెగిస్తారు. నీ మాటలు చెవిని బెట్టరు. నీకు ఏమాత్రం కష్టం కలిగినా, దాని

వలన వచ్చు దేవేంద్రపదవి కూడా నాకు అక్కరలేదు. కాబట్టి నీవు ఒంటరిగా కురుసభకు వెళ్ల వద్దు." అని పలికాడు ధర్మరాజు.

"ధర్మజా! సుయోధనుడే కాదు. అతని తండ్రి ధృతరాష్ట్రుడు కూడా అలాంటి వాడే. నీ మాటలు సత్యములు. నీ తలపు నేను తెలుసుకున్నాను. నీకు అనుమానం వద్దు. నేనే ఆగ్రహిస్తే, అక్కడ నాతో యుద్ధం చెయ్యడానికి ఎవ్వరూ ఉండరు. నన్ను కౌరవ సభకు పంపించు. నేను హస్తినకు వెళ్లడం ఎందుకైనా మంచిది. మన మనసులోమాట వారికి చెప్పవచ్చు." అని అన్నాడు శ్రీకృష్ణుడు.

"కృష్ణా! కురుసభకు పోవడం మంచిది అని తోస్తే అలాగే వెళ్లి మాకూ వారికి సంధి కుదుర్చు. ఎందుకంటే సంధి అన్ని విధాలా శ్రేయస్కరం అని నా అభిప్రాయం. మా గురించి నీకు తెలుసు. వారి గురించి నీకు తెలుసు. మైత్రి అంటే ఏమిటో నీకు తెలుసు. ఈ క్లిష్టమైన కార్యమును ఎలా చ క్కబెట్టాలో నీకు తెలుసు. నీకు చెప్పతగ్గవాడిని కాదు." అని అన్నాడు ధర్మరాజు.

"ధర్మజా! నాడు సంజయుడు చెప్పిన మాటలు. నీవు పలికిన పలుకులు విన్నాను. నీవు ధర్మనిష్ట కలవాడవు. వారు విరోధము

వదిలిపెట్టరు. భీష్మ ద్రోణులు వారి వైపు ఉన్నారని వారికి గర్వము. కాబట్టి క్షత్రియులైన మీరు వారికి అణిగి మణిగి ఉండనవసరం లేదు. అక్రమంగా ఆర్జించిన రాజ్యమును అనుభవిస్తున్న వారు నీకు అందులో భాగం ఇస్తారా చెప్పు! ధృతరాష్ట్రుని కుమారులు అన్యాయానికి, అధర్మానికి జంకరు. కాబట్టి నీవు బాధపడవలదు. యుద్ధం చెయ్యి. శత్రువులను జయించు. రాజ్యం కైవసం చేసుకో. అనుభవించు. కీర్తి గడించు.

నాడు కౌరవ సభలో భీష్ముడు, ద్రోణుడు మొదలగు పెద్దల సమక్షంలో మీకు అపకారం చేసారు. కాని వారు ఈనాటికీ పశ్చాత్తాప పడలేదు. అట్టి వారిపై మనము జాలి, దయ, కరుణ చూపడం మంచిదా! అలాంటి క్రూరాత్ముల మీద మీద కోపపడని వారు ఎవరైనా ఉంటారా! కపట జూద కారణంగా మిమ్ములను అడవులకు పంపునపుడు దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, శకుని, కర్ణుడు నవ్వుకుంటూ పలికిన పలుకులు ఈ నోటితో పలకలేను. ఆ మాటలు విన్న అందరూ ధృతరాష్ట్రుని నిందించారు. మీరు బలవంతులై ఉండి కూడా అనుకున్న మాట ప్రకారం అడవులకు వెళ్ళుచున్న మిమ్ములను చూచి ఆశ్చర్యపడని వారు లేరు.

పాపాత్ములు దైవము చేతిలో ఎప్పుడో చంపబడి ఉంటారు. కాబట్టి అలాంటి వారిని చంపడం చాలా తేలిక. కాబట్టి క్రూరాత్ములైన కౌరవులు చంపదగ్గవారు. నీకు మాత్రం కౌరవులు చంపకూడని వారు ఎలా అయ్యారు? పాపాత్ములను, ఇతరులను హింసించేవారిని, పాములను చంపినట్టు చంపడమే మానవ కర్తవ్యము. దీనికి ఆలోచించ నవసరం లేదు.

నీవు మాత్రం పెద్దలైన భీష్మునిమీద, ధృతరాష్ట్రునిమీద భక్తి ప్రమత్తులు చూపు. వారి మీద నీ వినయవిధేయతలను కౌరవ సభలో నేను వారికి తెలియచేస్తాను. నీ సత్ప్రవర్తనను నీ వినయ విధేయతలను, నీ ధర్మనిరతిని కౌరవ సభలో అందరికీ తెలియ చేస్తాను. నా మాటలను వినక, దుర్యోధనుడు అన్యాయంగా అధర్మంగా మాట్లాడినా, కుమారుని మాటలను విని ధృతరాష్ట్రుడు ఊరకున్నా, సభలోని వారంతా వారి దుష్ప్రవర్తనకు ఈసడించుకుంటారు. అదే మనకు కావలసింది.

ధర్మజా! నా శక్తి కొలదీ సంధి చెయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తాను. సంధి కుదిరితే మేలే కదా. ఒక సంధి చెడినా, అక్కడి వారు ఏమేమి అనుకుంటున్నారో, ఏమేమి యుద్ధప్రయత్నాలు చేస్తున్నారో, వారి బలాబలాలు ఎలా ఉన్నాయో అన్ని చూడవచ్చు కదా. ధర్మజా!

సుయోధనుడు తన దేహంలో ప్రాణం ఉన్నంతవరకూ నీకు రాజ్యంలో భాగం ఇవ్వడు. కాబట్టి యుద్ధం తప్పదు. అలాంటి శకునాలే కనిపిస్తున్నాయి. కాబట్టి నీవు కూడా యుద్దానికి సిద్ధం కాక తప్పదు. కాబట్టి సైన్యం సిద్ధం చేసుకో. సమరసన్నాహాలు గావించు.” అని అన్నాడు కృష్ణుడు.

ఆ మాటలు విన్న భీమసేనుడు ఇలా అన్నాడు. “శ్రీ కృష్ణా! యుద్ధం యుద్ధం అంటూ మమ్మల్ని భయపెట్టకు. నీవు ముందు హస్తినకు పోయి ఆ కుమతి ఐన సుయోధనుని సౌజన్యముతో ఒప్పించి పని సానుకూలం అయ్యేట్టు చూడు. సుయోధనుడు మదాంధుడు నీ మాట వినడు అతడు మమ్మల్నే కాదు తన వారిని కూడా క్షోభ పెడుతున్నాడు. అక్కడ అతడి మాటకు ఎదురు లేదు.

అతనికి నేను అంటూ కూడా లెక్క లేదు. మొట్ట మొదటినుండి నేను ఎక్కడికి పోతే అక్కడికి వస్తూ నాతో తగాదాకు దిగుతుంటాడు. కానేంచేస్తాం. మా అన్నయ్య ధర్మజుని మాట మేరకు వారితో సంధి తప్పేట్టులేదు. సుయోధనునితో సహజీవనం నాకూ తప్పేట్టు లేదు. అసలు మేమంతా కలిసి మెలిసి ఉంటే వాడే దుర్బుద్ధితో ఇంత చేసాడు. కురు వంశ నాశనానికి కారణం అయ్యాడు. కనీసం నువ్వు అన్నా వాడికి

బుద్ధి చెప్పి దారిలో పెట్టు. కృష్ణా! వాడు చచ్చేంత వరకు మారడు. భరత వంశం అపకీర్తి పాలు అవుతుందనే ఆలోచన కూడా వాడికి లేదు. అందుకే ఎంత హీనతకైనా తల వంచి సంధి చేసుకోడం ఉత్తమం.

కృష్ణా! నిండు సభలో మా తాతగారు, మాగురువులు పెద్దలు వినుచుండా నా మాటగా సుయోధనునికి చెప్పు. “మనం అన్నదమ్ములము పరాయి వాళ్లు మనలను వేలెత్తి చూపేట్టు మనలో మనం కలహించు కోడం ఎందుకు. పెద్దల మాటవిని రాజ్యాన్ని పంచుకొని అనుభవించడం ఉత్తమం కదా!”

కాబట్టి కృష్ణా! ఎలాగైనా ఈ సంధి జరిగేట్లు చూడు. అన్నదమ్ములము అందరం కలిసి మెలిసి ఉంటే లోకం అంతా సుఖంగా ఉంటుంది కదా! ” అని అన్నాడు భీముడు.

భీముని చూచి కృష్ణుడు నవ్వి “ఏమిటిది భీమసేనా! ఈ మాటలు నువ్వేనా అన్నది. నేనేనా విన్నది. అగ్ని చల్లారినట్టు, పర్వతం తేలిక అయినట్టు నీ నోట సంధి మాటలు విన బడుతున్నాయి. అసలు నీ సంకల్పం ఎట్టిది మరిచి పోయావా! యుద్ధం చేయడం. శత్రువులను గడగడలాడించడం. దుర్యోధనుని గర్వము అణచడం. నీ అన్న ధర్మజునికి

రాజ్యం కట్ట బెట్టడం. ఇవే కదా! భయం అంటే ఏమిటో ఎరుగని నువ్వు ఇలాంటి పిరికి మాటలు ఎలా మాట్లాడుతున్నావు? ఈ పిరికితనం నీకు ఎవ్వరు నేర్పారో! " అంటూ నవ్వాడు శ్రీకృష్ణుడు.

భీమునికి కోపం వచ్చింది. "కృష్ణా! పెద్ద పెద్ద మాటలు మాట్లాడ వద్దు. మా అన్న ధర్మజుని మాటకు మేము ఎన్నడూ ఎదురు చెప్పము. నా శక్తిసామర్థ్యాలు ఏమిటో విచారింపక నువ్వు ఇలా మాట్లాడం భావ్యంకాదు. అవసరం అయితే భూమ్యాకాశాలు ఏకం చేస్తాను." అని అన్నాడు.

దానికి కృష్ణుడు భీముని చూచి "భీమా! ఏదో పరిహాసానికి అన్న మాటలకు అంత కోపం ఎందుకయ్యా! నీ శౌర్యము నాకు తెలియదా చెప్పు. నీకు నీ సహోదరులకు కౌరవులు చేసిన కీడు మరిచి నువ్వు అలా పౌరుషహీనంగా మాట్లాడుతుంటే క్షత్రియులకు అది తగదు అన్నాను. అర్జునుడు నన్ను తన సారధిగా ఉండమన్నాడు. నేను ఒప్పుకున్నాను. మరి నీవు పక్కన లేకపోతే మాకు విజయం చేకూరుతుందా చెప్పు. " అని అన్న కృష్ణునితో భీముడు "సరేలేవయ్యా! నీవు అర్జునుడు యుద్ధంలో శత్రువులతో పోరుతుంటే నేను చేతులు ముడుచుకొని కూర్చుంటాలే గాని ముందు నువ్వు కురుసభకు పోయి మా అన్న ధర్మజుని మాట

ప్రకారం సంధి చెయ్యి. ఇలాంటి మాటలకు ఈ భీముడు కోపగించుకోడులే. అయినా యుద్ధమే జరిగితే ఈ భీముడు ఏనుగుల కుంభస్థలాలు పగుల గొడతాడు. గుర్రములను నేల కూలుస్తాడు. లప్పుడు ఏ మాత్రం అలిసిపోని నన్ను చూచి నువ్వు ఆశ్చర్యపోతావు తెలుసా! ” అని అన్నాడు.

“ భీమా! నీ శక్తి నాకు తెలియదా! నువ్వు అన్నదానికన్నా ఎక్కువే చేస్తావు. నేను కురుసభకు పోయి సంధి ప్రయత్నాలు చేస్తాను. ఒకవేళ యుద్ధమే వస్తే మా కంతా నువ్వే దిక్కు” అన్నాడు నవ్వుతూ.

తరువాత అర్జునుడు కృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు. “వాసుదేవా! మా అన్నయ్య ధర్మజుడు నీకు చెప్పవలసినది అంతా చెప్పినాడు. ప్రత్యేకంగా చేను చెప్పేది ఏమీ లేదు. అయినా మా పెదనాన్న ధృతరాష్ట్రుడు దురాశాపరుడు. రాజ్యంలో భాగం ఇవ్వడానికి అంగీకరించడు. ఇంక అతని కుమారుడు సుయోధనుడు దుర్మార్గుడు. ఈ పరిస్థితులతో మాకు మార్గం చూపించు. నీవు తలపెట్టిన పని ఎల్లప్పుడూ దిగ్విజయంగా నెరవేరుతుంది. నీ సంకల్పబలం అటువంటిది. ధర్మరాజును మాయాద్యూతంలో ఓడించి, మమ్ములను నిండు సభలో అవమానించి అడవులకు పంపిన ఆ దుర్మార్గులు చంపదగ్గవారు.

అందుకే, నీకు మా మీద ఉన్న వాత్సల్యంలోనూ వారి మీద ఉన్న కోపంతోనూ, యుద్ధము అనివార్యము అని చెప్పావు. మేము కూడా ద్రౌపదిని నిండు సభలో కొప్పుపట్టి ఈడ్చి అవమానించినా సహించాము. తలవంచుకొని అడవులకు వెళ్లాం. అన్ని నీకు తెలుసు. కాబట్టి అవన్ని మనసులో పెట్టుకోకుండా ఇరు పక్షములకు సంధి గావించి అందరం సంతోషంగా ఉండేట్టు చూడు. ఇదే నేను కోరేది." అని అన్నాడు అర్జునుడు.

"అర్జునా! నీవు అంతగా చెప్పవలేనా! నా శాయ శక్తులా సంధి సలపడానికి ప్రయత్నిస్తాను. అయినా సుయోధనుడు రాజ్యంలో భాగం ఇవ్వడానికి ఇష్టపడేవాడు అయితే చిన్నతనంనుండీ మీతో విరోధం పెంచుకుంటాడా! నీకు ఇంకొక విషయం గుర్తు చేస్తాను. ఉత్తరగోగ్రహణ సమయంలో భీష్ముడు సుయోధనుని తో అన్నమాటలు ఒక్కసారి గుర్తుతెచ్చుకో! "వచ్చినవాడు ఫల్గునుడు. అతనిని సులభంగా గెలుస్తాము అని అనుకోకూడదు. జయాజయాలు దైవాధీనాలు కాబట్టి సంధి కుదుర్చుకోడం ఉత్తమం." అని భీష్ముడు అన్నప్పుడు సుయోధనుడు ఏమన్నాడో తెలుసు కదా. "మనకూ పాండవులకు పొత్తు ఎలా కుదురుతుంది నేను రాజ్యంలో భాగం ఇవ్వను. యుద్ధంలో వారిని జయించి రాజ్యం అంతా నేనే అనుభవిస్తాను." అని అన్నాడు కదా.

ఇప్పుడు సంధి ఎలా చేస్తాడు. పోనీలే. సంధి మాట ఎలా ఉన్నా నేను కురుసభకు వెళతాను. అక్కడి వారి మనోభావాలు తెలుసు కుంటాను." అని అన్నాడు కృష్ణుడు. తరువాత నకులుడు శ్రీకృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు.

"కృష్ణా! మా అన్నయ్యలు చెప్పిన మాటలే మాకు అనుసరణీయాలు. ఆ రోజుల్లో, వనవాస కాలంలో, ఉన్న ఆవేశ కావేషాలు ఇప్పుడు లేవు. వాళ్లు తప్పు చేసారని మనం కూడాతప్పు చెయ్యాలా. గోగ్రహణ సమయములో అర్జునుని చేతిలో ఓడి పోయిన తరువాత కౌరవులలో మార్పు వచ్చినదని అనుకుంటాను. మా పక్షాన నువ్వు, ఏడు అక్షౌహిణుల సైన్యము, ఉన్నదని వారికి తెలిసే ఉంటుంది. మాకు పాంచాల, యాదవ, పాండ్య, మత్స్య దేశాధీశుల అండ, భీమార్జునుల బలపరాక్రమాలు, నీ తోడు ఉన్నాయని తెలిసీ వారు భయపడకుంటా ఉంటారా! ఈవిషమయులన్ని చెప్పి భీష్ముడు, ద్రోణుడు మొదలగు పెద్దలు వారికి నచ్చ చెప్పరా! అన్నింటిని మించి నీవు చేయబోవు హితబోధ వారిని తప్పకుండా మారుస్తుంది. నీ కార్యం సఫలమవుతుంది. మనకు విజయం సిద్ధిస్తుంది." అని అన్నాడు నకులుడు.

అన్ని విన్న సహదేవుడు కృష్ణునితో "కృష్ణా! మా అన్నయ్యలు శాంతి వచనాలు పలకడం బాగుంది. వాటికి నువ్వు కిమ్మనకుండా ఊ కొట్టడం బాగుంది. అంటే నువ్వు కౌరవులను వేడుకొనడానికి వెళ్తున్నావన్నమాట!

అయినా సుయోధనుడు ఎక్కడ! రాజ్యములో సగభాగం ఇచ్చుట ఎక్కడ! ఇది జరిగే పనేనా! పరాక్రమ వంతులైన భీమార్జునులు ఇలా ఇంత దీనంగా ఆలోచించ వచ్చునా! విన్న వాళ్ళు చుట్టాలు తిట్టరా! మన కోసం యుద్ధం చెయ్యడానికి వచ్చిన రాజులు మన గురించి ఏమనుకుంటారు? ధర్మరాజు రాజ్య భాగంకోసం యాచించడం. దానిని శ్రీకృష్ణుడు కౌరవ సభలో అడగబోవడం. వారు గర్వంతో కాదనడం. ఇదంతా చూస్తుంటే ఇంత హీనమైన కార్యం మరొకటి ఉంటుందా చెప్పు. ఈ బిచ్చపు కూడు మాకు రుచిస్తుందా!

నీ రాయబారానికి ఒప్పుకొని వారు ఎంతో కొంత మాకు ఇచ్చినా, ఈ సంధి పొసగదు. యుద్ధమే శరణ్యము. కాబట్టి నా మాటగా కౌరవులతో ఈమాదిరి చెప్పుము. "సుయోధనా! నువ్వుకూడా మా వలెనే నీ తమ్ములతో పదమూడేండ్లు అడవులలో తిరిగి వచ్చి, రాజ్యభాగం అడిగితే, మేము ఇవ్వకపోతే, నీకు ఎలా ఉంటుంది. కాబట్టి మాకు కూడా నీవు రాజ్యభాగం ఇవ్వక తప్పదు. అలా కాక పోతే నీకు యుద్ధంలో

చావు తప్పదు. ఇంక నీ మాయ మాటలు వినే స్థితిలో మేము లేము." అని నా మాటగా చెప్పు. " అని అన్నాడు సహదేవుడు.

ఆ మాటలకు సాత్యకి సంతోషించాడు. "సహదేవా! చక్కగా పలికావు. దుర్యోధనునికి నీతులు చెప్పి ప్రయోజనము లేదు. వాడికి నీతులు చెపితే మన పరువు పోతుంది. ఇక్కడ చేరిన రాజులందరికీ యుద్ధమే ఇష్టం. కాబట్టి ఏ ప్రకారం ఆలోచించినా సంగ్రామమే అన్ని విధములా ప్రస్తుత కర్తవ్యము." అని పలికాడు.

సహదేవుడు, సాత్యకి, పలికిన పలుకులకు అందరూ హర్షధ్వానాలు చేస్తూ తమ అంగీకారం తెలిపారు.

తరువాత ద్రౌపది తన అభిప్రాయం శ్రీకృష్ణుడితో ఇలా చెప్పింది. "మా రాజ్యాన్ని అపహరించి మమ్ములను అడవులకు పంపినది చాలక మరలా సంజయునితో మాకు ఊరడింపు మాటలు చెప్పి పంపుతారా! ఆ మాటలకు ధర్మరాజు ఉబ్బిపోయి ఐదు ఊళ్లిచ్చినా చాలు అంటాడా! అదీ ఇవ్వకపోతే ఊరుకుంటాడా! ఏమి వింత?

ధర్మరాజు తన తమ్ముడగు సుయోధనుని మీద ప్రేమాతిశయముతో ఇన్ని అవమానాలు సహించి ఊరుకున్నాడేమో! కాని రాజ్యంలో భాగం కూడా తీసుకోకుండా ఊరుకుంటే పాండవులంతటి పిరికి వాళ్లు, అవివేకులు, అసర్థులు, సిగ్గులేనివారు లోకంలో లేరని అందరూ నిందించరా! అసలు మనము తక్కువ వారము అని ఎందుకు నిరూపించుకోవాలి కృష్ణా! ఈసంధి వారికే మేలు కలిగించేట్టు ఉంది. పాండవులతో పోల్చుకుంటే కౌరవులెంత? కౌరవులు ఎన్ని తప్పులు చేసినా సహించి ఊరుకొనడానికి పాండవులు ఏమన్నా బ్రాహ్మణులా!

సుయోధనుడి మనసులో భయం అసలు లేదు. నీ హిత వచనాలను ఆలకిస్తాడని నమ్మకం నాకు లేదు. మరి ఆ కౌరవ సభలో యుద్ధ వాతావరణం కనబడితే పాండవులు యుద్ధమే చేస్తారో లేక మరల అడవులకే వెళతారో వారికే తెలియాలి. నాకు తోచింది చెప్పాను. మీకు తోచింది చెయ్యండి.

కృష్ణా! నేను అగ్నిలో నుండి ఉద్భవించాను. భరతవంశం లోకి అడుగు పెట్టాను. పాండు రాజుకు కోడలయ్యాను. జనవంద్యులైన భర్తలను పొందాను. శౌర్యవంతులైన కుమారులను కన్నాను. నన్ను నీ చెల్లి సుభద్ర కంటే ఎక్కువగా గారవించావు. అలాంటి నన్ను, రాజసూయ

యాగానంతరము అవభృధస్నానయైన నన్ను, ఒకడు నా కొప్పుపట్టుకొని నా భర్తలు చూచు చుండగా కొలువులోకి ఈడ్చి తెచ్చాడు. లోకంలో ఎవరైనా ఇలా చేస్తారా! ఆ సమయంలో నా భర్తలు ఏమీ చేయలేక తలవంచుకొని కూర్చుంటే, నా మనస్సులో నిన్నే కదా నమ్ముకున్నాను. ఈ విషయాన్ని నీవు సంధి మాటలు మాట్లాడేటప్పుడు గుర్తుపెట్టుకోవాలి. అని నా మనవి.

ఆ సమయంలో నన్ను కోడలు అని కూడా తలపకుండా దాసి అని అవమానించిన ఆ ధృతరాష్ట్రునివద్దకు ఈ నాడు నా భర్తలు వెళితే, నేనుకూడా వారితో వెళ్లి ఆ పెద్దలకు కోడరికం చెయ్యాలా? లేక న్యాయప్రకారము ఊడిగము చెయ్యాలా? ఆలోచించు."

అంటూ ద్రౌపది ఒక్కసారి లేచి నిలబడింది. నిడుపైన తన నల్లటి శిరోజాలు ఒక చేత్తో పట్టుకుంది.

"కృష్ణా! ఈ శిరోజాలు ఆనాడు నిండు సభలో దుశ్శాసనుని చేతిలో చిక్కి మిగిలిపోయినవి. నీవు కౌరవులతో సంధి మాటలే మాట్లాడేటప్పుడు వీటిని కూడా తలంచుకో! కృష్ణా! నా కురులు పట్టి ఈడ్చిన వాడి చేతులు యుద్ధభూమిలో నరకబడినప్పుడే నామనస్సుకు శాంతి. నా

మనస్సులో చెలరేగుతున్న అగ్ని మామూలు మాటలతో చల్లారదు. యుద్ధభూమిలో నేను, ధర్మజుడు, సుయోధనుని శవాన్ని కనులార చూడకుండా ఉంటే అర్జునుని గాండీవం ఎందుకు? భీమసేనుని గద ఎందుకు? తగల పెట్టనా! మహా వీరు లైన భర్తలు, నీ లాంటి అన్న ఉండి కూడా పరాభవాగ్నిని ఒడిలో పెట్టుకొని భరిస్తున్నాను ఇంక ఎన్నాళ్లు భరించాలో కదా! " అని నిట్టూర్చింది ద్రౌపది.

ఈ మాటలు విన్న కృష్ణుడు ద్రౌపదితో "అమ్మా! కౌరవులు మనకు రాజ్యభాగం ఇవ్వరు. యుద్ధం తప్పదు. నీవు అనుకున్నట్టు శత్రు సంహారం తప్పదు. కాబట్టి నీ శోకము మానుము. ఇప్పటి దాకా నీవు ఎంత శోకించావో అంతకన్నా ఎక్కువగా కౌరవ కాంతలు శోకించే సమయం వచ్చింది. యముని వాహనమైన దున్నపోతు యొక్క మెడ గంటల శబ్దం వినబడుతున్న వారి చెవులకు నే చెప్పబోవు సంధి మాటలు వినబడతాయా! కాబట్టి యుద్ధం తప్పదు. ఇది నిజం." అని ద్రౌపదిని ఊరడించాడు శ్రీకృష్ణుడు.

ఇంతలో అర్జునుడు కృష్ణుని చూచి "ఏమో కృష్ణా! ఇరు వర్గాలకు మేలు కలిగేటట్టు చెయ్యి ఇదే నేను చెప్పేది" అని అన్నాడు.

ధర్మజుడు కృష్ణుని చూచి “కృష్ణా! నీ జన్మ నక్షత్రం రోహిణి నక్షత్రం. రేపు రేవతీ నక్షత్రం. నీకు చంద్రబలము తారాబలము బాగుగా ఉన్నది. కావున రేపే ప్రయాణమునకు సుముహూర్తము” అని నిశ్చయించాడు.

శ్రీకృష్ణుడు సాత్యకిని పిలిచి తన ఆయుధములు ఐన గద, చక్రము రధములో పెట్టించమన్నాడు. యాదవులలో హస్తినాపురమునకు రావలసిన వారిని నిర్ణయించాడు. తన సారధి ఐన దారుకుని రథం సిద్ధం చేయమన్నాడు. సాత్యకినీ చూచి “సాత్యకీ నీవు కూడా నా వెంటరా. కౌరవులు కుటిల బుద్ధులు. అందుకని వలసిన ఆయుధములు రధంలో పెట్టించు.” అని చెప్పాడు. హస్తినాపురానికి ప్రయాణమయ్యాడు.

అర్జునుడు, ధర్మరాజు, శ్రీకృష్ణునితో పాటు ఊరి వెలుపలిదాకా వచ్చి సాగనంపారు. ఆఖరున ధర్మజుడు కృష్ణుని చూచి “కృష్ణా! నీవు మా తల్లి కుంతీదేవి వద్దకు పోయి ఆమెకు నా నమస్కారములు చెప్పు. ఆమెను ఊరడించు. మా గురువులు ద్రోణునికి కృపాచార్యునికి నా నమస్కారములుచెప్పు. విదురునికి నా నమస్కారములు చెప్పు. ” అని అన్నాడు ధర్మరాజు. అలాగే అని అందరి వద్ద సెలవు తీసుకొని శ్రీకృష్ణుడు హస్తినాపురానికి ప్రయాణమయ్యాడు.

మధ్యలో కుశస్థలము చేరుకొని అక్కడ విడిది చేసాడు. శ్రీకృష్ణుడు రాయబారిగా వస్తున్నాడని, కుశస్థలిలో విడిది చేసి ఉన్నాడని, ధృతరాష్ట్రునికి తెలిసింది. వెంటనే ధృతరాష్ట్రుడు భీష్ముని, ద్రోణుని, విదురుని, దుర్యోధనుని, కర్ణుని, సైంధవుని, శకునిని పిలిపించాడు. "శ్రీకృష్ణుడు పాండవ కార్యార్థియై హస్తినకు వస్తున్నాడు కుశస్థలి వరకూ వచ్చాడు. మనము అతనికి తగిన విధంగా స్వాగత సత్కారములు గావింప వలెను. తగు సన్నాహములు చేయండి." అని ఆజ్ఞాపించాడు.

ఆ మాటలు విని భీష్ముడు, ద్రోణుడు, విదురుడు ఎంతో సంతోషించారు. సుయోధనుడు తగిన విధంగా స్వాగతసత్కార సన్నాహాలు గావిస్తున్నాడు. ధృతరాష్ట్రుడు విదురుని చూచి "విదురా! శ్రీకృష్ణునికి విడిది ఎక్కడ ఏర్పాటు చేయించాలి. మనము శ్రీకృష్ణునికి ఇష్టమైన ఏ యే వస్తువులు కానుకలుగా సమర్పించాలి. " అని అడిగాడు.

దానికి విదురుడు "రాజా! మనకు పాండవులకు ఐదు ఊళ్లు ఇవ్వడానికి కూడా శక్తిలేదు కదా. శ్రీకృష్ణునికి కానుకలు సమర్పించగలమా! నీ మనసులో మాట గ్రహించాను. ఏవో కానుకలు ఇచ్చి శ్రీకృష్ణుని లోబరచుకొని పాండవులకు కృష్ణునికి విభేధము

కలిగించాలని చూస్తున్నావు. నీవు ఇంత తెలివి లేని వాడివా! నీవు మేరుపర్వతాన్ని ఇచ్చినా శ్రీకృష్ణుడు అర్జునుని విడువడు. కాబట్టి ఈ రకమైన ఆలోచనలు వదిలిపెట్టు. శ్రీకృష్ణునికి కాళ్లుకడుక్కోడానికి నీళ్లు, నాలుగు కుశల ప్రశ్నలు ఇవి చాలు. వేరే అక్కరలేదు. శ్రీకృష్ణుడు మన వద్దకు ఏమి పని మీద వస్తున్నాడో ఆ పని నెరవేర్చి పంపడం అతనికి ఇష్టం. అది తప్ప మనం ఎన్ని చేసినా అతనికి ప్రియం కాదు." అని అన్నాడు విదురుడు.

దానికి సుయోధనుడు "తండ్రీ! విదురుడు చక్కగా పలికాడు. శ్రీకృష్ణుడు పాండవులను విడువడు. అది నిశ్చయము. ఇప్పుడు మనము అతనికి కానుకలు ఇచ్చి లోబరచుకోడానికి ప్రయత్నిస్తే మనం పాండవులకు భయపడి ఇదంతా చేసామని లోకులు అంటారు. కాబట్టి మనము శ్రీకృష్ణునికి కానుకలు ఇస్తే మన అల్పత్వం బయటపడుతుంది. ఇదిచూచి మన శత్రువులు రెచ్చిపోతారు. అది మనకు మంచిదికాదు." అని అన్నాడు సుయోధనుడు.

ఇంతలో భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రుని చూచి "రాజా! నీవు కానుకలు ఇస్తే ఒకవిధంగానూ, ఇవ్వకపోతే ఒక విధంగానూ తలచే వాడా శ్రీకృష్ణుడు. ఆయన పాండవులకు మేలు చెయ్యడానికి ఇక్కడకు

వస్తున్నాడు. శ్రీకృష్ణుడు ధర్మయుక్తంగా చెప్పే మాటలు సావధానంగా విని, అతను వచ్చిన పని నెరవేర్చి పంపు. అది చాలు." అని అన్నాడు భీష్ముడు.

సుయోధనుడు భీష్ముని చూచి "శ్రీకృష్ణుడు వచ్చి పాండవులకు రాజ్యంలో సగభాగం ఇమ్మంటాడు. నేను ఇవ్వను అంటాను. అది అటుంచండి. మీరు చెప్పినట్టు పాండవులకు శ్రీకృష్ణుడు సర్వస్వము. కాబట్టి మనము ఈ తరుణంలో శ్రీకృష్ణుని పట్టి బంధించి చెరలో పెట్టిన, పాండవులు రెక్కలు తెగిన పక్షులు అవుతారు. యాదవులు, పాంచాలురు మన పక్షం వహిస్తారు. ఈ భూమినంతా నేనే ఏలుకుంటాను. దానికి తగిన సన్నాహాలు చేస్తున్నాను. ఇంక మీరు చెప్పేది ఏమిటో చెప్పండి. " అని అన్నాడు సుయోధనుడు.

సుయోధనుని మాటలు విని అందరూ నిర్ఘాంతపోయారు. ధృతరాష్ట్రుడు కుమారుని చూచి "ఏమీ! నీవు శ్రీకృష్ణుని బంధిస్తావా! మతి ఉంటే మాట్లాడుతున్నావా! లోకానికంతా కీడు చేస్తావా! నామాట విని ఈ దురాలోచన మానుము. శ్రీకృష్ణుడు మన దగ్గరకు దూతగా వస్తున్నాడు. అతనికి మర్యాద చెయ్యడం మన ధర్మం. ఇంతకూ అతనిని పట్టి బంధించడానికి అతను చేసిన తప్పు ఏమిటి? " అని అడిగాడు.

"రాజా! నీ కుమారుడు శ్రీకృష్ణుని బంధిస్తే సర్వనాశనం అయిపోతాడు. ఇంక ఇచ్చట నేను ఉండలేను. నేను వెళుతున్నాను." అని భీష్ముడు వెళ్లిపోయాడు.

"కుమారా! ఇలాంటి కొరగాని పనులు మానుము. వీటివలన కీడు తప్ప మేలు కలుగదు. తరువాత నీ ఇష్టం." అని అన్నాడు ధృతరాష్ట్రుడు.

తరువాత శ్రీకృష్ణునికి స్వాగతం పలకడానికి ధృతరాష్ట్రుడు భీష్ముని, ద్రోణుని, బాహ్లికుని మొదలగు వారిని నియమించాడు. అందరూ వెళ్లి శ్రీకృష్ణుని ఆహ్వానించారు. శ్రీకృష్ణుడు తనను ఆహ్వానించిన వారిని తగు రీతిని గౌరవించాడు. అందులో తనకు మిత్రుడైన కృతవర్మను తన వెంట బెట్టుకున్నాడు. హస్తినాపురం ప్రవేశించాడు.

ధృతరాష్ట్రుడు శ్రీకృష్ణునికి ఎదురేగి అతనిని కౌగలించుకున్నాడు శ్రీకృష్ణుడు అతనిని కుశల ప్రశ్నలు వేసాడు. అందరి యోగక్షేమములు విచారించాడు. మిగిలిన వారి యోగక్షేమములు విచారించడానికి తన బదులు సాత్యకిని నియమించాడు.

ధృతరాష్ట్రుడు శ్రీకృష్ణుని ఉన్నత ఆసనము మీద కూర్చోపెట్టి అర్ఘ్యపాద్యములు అర్పించాడు. శ్రీకృష్ణుడు భీష్మునికి, ద్రోణునికి మిగిలిన పెద్దలకు ధర్మరాజు నమస్కారాలు తెలియచేసాడు. తరువాత శ్రీకృష్ణుడు ధృతరాష్ట్రుని అంగీకారము పొంది విదురుని మందిరమునకు వెళ్లాడు.

విదురునితో పాండవుల గురించి అన్ని విషయాలు మాట్లాడాడు తరువాత కుంతీ దేవిమందిరమునకు వెళ్లాడు. కుంతీదేవి తన మేనల్లుడిని పట్టుకొని ఏడ్చింది. ఆమెను ఓదార్చాడు.

"కృష్ణా! నీకు తెలియనిది ఏమున్నది నాయనా! పాండవులు నీతిమంతులు వీరులు. ఎన్నో సుఖములు అనుభవించవలసిన వారు. కాని అడవులపాలైనారు. తండ్రిలేని వారికి తల్లినైన నేనుకూడా దూరమైనాను. నాయనా కృష్ణా! ధర్మరాజు క్షేమమే కదా! బకుని చంపిన భీముడు క్షేమమే కదా! అర్జునుడు బాగున్నాడా! చిన్నవాళ్లు నకులసహదేవులు క్షేమమే కదా! నా కోడలు ద్రౌపది ఎలా ఉన్నది! ఆమె అంటే నాకు ఎంతో ఇష్టం. ఆమె నాకు చేసిన సేవలు మరిచి పోలేను. అలాంటి సాధ్వికి కురు సభలో జరిగిన అవమానం తల్చుకుంటేనే మనసు దుఃఖంతో కుంగిపోతున్నది. ఒక్క విదురుడు తప్ప ఆరోజు కౌరవుల చర్యను ఎవరూ ఖండించలేదు కదా! అయినా కృష్ణా! ఈ పదమూడేళ్లు

దాయాదుల ఇంట్లో పడి వీరు పెట్టిన దయమాలిన తిండితనడం ఎంతో బాధగా ఉంది. కాని నేను మాత్రం సుయోధనాదులను నా కన్న కొడుకుల మాదిరే గారవించాను. దానికి ఆ దేవుడే సాక్షి. జరిగినదానికి ఎవరినీ నిందించలేము.

"ఒకరిని దీనంగా యాచించి ఆర్జించిన సంపదలు ఎందుకు. పరాక్రమము లేని వారి మాటలను ఎవరూ లెక్కచెయ్యరు" అని ధర్మజునికి చెప్పు.

"క్షత్రియ కన్య కుమారులను ఎందుకు కంటుంది. తన కుమారులు అత్యంత పరాక్రమ వంతులు కావాలని కదా! అలాకాక పోతే వారు మగవారు అనిపించుకోరు" అని భీమార్జునులకు చెప్పు.

భుజబలంతో జీవించడం క్షత్రియధర్మమని అలాకాకుండా పిరికి వారిగా జీవించడం అత్యంత హేయము అని నకుల సహదేవులకు చెప్పు. ఇంకా తెలియక పోతే ద్రౌపదిని అడిగి తెలుసుకొనమని పాండవులందరికి చెప్పు. " అని పలికింది కుంతీ దేవి.

అత్తా! నీ మనసులోని మాట నెరవేరుతుంది. కలతపడకుము నీ కుమారులు వీరులు. వీరోచిత మైన సుఖాలు మాత్రమే అనుభవిస్తారు." అని పలికాడు శ్రీకృష్ణుడు.

" కృష్ణా! పాండవులకు తండ్రి, గురువు, దైవము అని నువ్వేకదా. వారి మంచి చెడూ నువ్వే చూడాలి. నిన్ను నమ్ముకున్న వారికి ఆపదలు రావు కదా! " అని పలికింది కుంతీదేవి.

శ్రీకృష్ణుడు అక్కడి నుండి బయలుదేరి సాత్యకి, కృతవర్మలతో కలిసి సుయోధనుని మందిరమునకు వెళ్లాడు. ఆసమయంలో సుయోధనుడు భీష్మ, ద్రోణులు, కర్ణుడు, శకుని, సైంధవుడు, దుశ్శాసనుడు, వికర్ణుడు, దుర్ముఖుడు, మొదలగు వారు పరివేష్టించి ఉండగా సింహాసనము మీద కూర్చుని ఉన్నాడు. శ్రీకృష్ణుని రాక తెలుసుకొని సుయోధనుడు అతనికి ఎదురుపోయి తోడ్కొ ని వచ్చాడు. శ్రీ కృష్ణుడు సుయోధనుని, దుశ్శాసనుని ఆలింగనము చేసుకొని కుశల ప్రశ్నలు వేసాడు. సుయోధనుడు శ్రీకృష్ణుని ఉచిత ఆసనము ఇచ్చి సత్కరించాడు. శ్రీకృష్ణుని తన ఇంటి లో భోజనానికి ఆహ్వానించాడు సుయోధనుడు. ఆ ఆహ్వానాన్ని సున్నితంగా తిరస్కరించాడు శ్రీకృష్ణుడు.

"కృష్ణా! మా ఇంటికి వచ్చి మా ఇంటిలో భోజనం చేయకపోవడం న్యాయం కాదు. నీవు కురుపాండవులకు సమానుడవు. మా తండ్రి ధృతరాష్ట్రునకు ఇష్టుడవు. మా ఇంటిలో భోజనము చెయ్యక పోవడానికి కారణమేమి?" అని అడిగాడు సుయోధనుడు.

"సుయోధనా! నేను రాయబారిగా వచ్చాను. వచ్చిన పని కాకుండా నేను మీ ఇంట విందులు కుడవడం, కానుకలు స్వీకరించడం ధర్మం కాదు కదా! నేను వచ్చిన పూర్తి అయిన తరువాత నీ ఇంట విందుకు వస్తాను." అని పలికాడు.

"అదేమిటి కృష్ణా! రాయబారం వేరు. విందు వేరు. దానికీ దీనికి లంకె ఏమిటి? హాయిగా విందు భోజనం చేసిన తరువాత అని పనులు చక్కపెట్టుకోవచ్చు కాని, భోజనం కూడా చేయనంటే ఎలా? కాబట్టి నీవు మా ఇంట్లో విందు భోజనం చేయను అనడానికి తగిన కారణం కనిపించడం లేదు." అని అన్నాడు సుయోధనుడు.

"సుయోధనా! ప్రేమతో పెట్టు భోజనం అత్యంత ప్రియమైనది కాని ఆపద ఉన్న చోట చేసే భోజనం పియమైనది కాదు. నీకు నా మీద ఎంతో ప్రేమ ఉన్నది. నీ వల్ల మాకు వచ్చే ఆపద ఏమీ లేదు. అయినా ప్రస్తుతం

మీ ఇంట్లో భోజనం చేయలేను. పగవారి ఇంట్లో భోజనం చేస్తుంటే వారు తనకు ఏమి పెడతారో అని అనుమానం కలుగుతుంది కదా! పాండవులు అంటే నీకు కోపం. పాండవులు అంటే నాకు ప్రాణ సమానము.

చిన్నతనము నుండి నీవు అకారణంగా పాండవులకు అపకారం చేస్తూనే ఉన్నావు. అది అందరికీ తెలుసు. అలాంటి పుణ్యాత్ములతో వైరం న్యాయమా చెప్పు! అలాంటి పుణ్యాత్ములకు హాని చేస్తున్న మీ ఇంటి భోజనం మంచిది కాదు. కాబట్టి నేను విదురుని ఇంటిలో భోజనం చేస్తాను." అని చెప్పి సుయోధనుని వద్ద సెలవు తీసుకొని విదురుని మందిరానికి వెళ్లాడు.

విదురుడు అత్యంత భక్తి శ్రద్ధలతో శ్రీకృష్ణునికి అతిథి మర్యాదలు గావించాడు. విందు భోజనం సమకూర్చాడు. భక్తితో విదురుడు ఇచ్చిన విందును ఇష్టంగా ఆరగించాడు శ్రీకృష్ణుడు. తరువాత శ్రీకృష్ణుడు విశ్రాంతి తీసుకునే సమయంలో విదురుడు శ్రీకృష్ణుని తో ఇలా అన్నాడు.

"కృష్ణా! దుర్యోధనుడు దుష్టబుద్ధి. నీచుడు. దురభిమాని. నీ మాట వింటాడా! అతడు తన పక్షాన ఉన్న పదకొండు అక్షౌహిణుల సైన్యం చూచుకొని గర్విస్తున్నాడు. తనకు కర్ణుడు ఒక్కడే విజయం చేకూర్చి

పెడతాడని నమ్మకంతో ఉన్నాడు. నీవు వస్తున్నావని వార్త విన్న వెంటనే సుయోధనాదులు నీమాట అసలు వినకూడదని, పాండవులకు భాగం పంచి ఇవ్వరాదని, ఈ భూమి నంతా తామే ఏలుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నారు. ఇక్కడ చేరిన రాజులందరూ రాజసూయ యాగ సమయంలో పాండవుల చేతిలో ఓడి పోయిన వారే! వారందరూ ఒకటై పాండవులకు వ్యతిరేకంగా యుద్ధ చేయడానికి సిద్ధం అయ్యారు. కనుక ఈ సంధి జరగదు. కౌరవులకు కాలం సమీపించినది. అందుకే వారు కయ్యానికి కాలు దువ్వుతున్నారు. అయినా ఆ దుర్మార్గుల మధ్య నువ్వు కూర్చుని వారు కూయు కారు కూతలు వినడం, వారి చేతిలో అవమానం పొందడం మంచిదికాదు. కాబట్టి నీవు కౌరవ సభకు వెళ్లవద్దు. ఇది నా అభ్యర్ధన. ” అని పలికాడు విదురుడు.

దానికి శ్రీకృష్ణుడు “విదురా! నీవు చెప్పిన హితము మంచిదే. కాని నేను ఇచ్చటికి ఎందుకు వచ్చానో వారికి తెలియ చెప్పాలి కదా! దానికి వారు ఏమంటారో తెలుసుకోవాలికదా! దానికి అనుగుణంగా చెయ్యాలి కదా! నాకు దుర్యోధనుని దుర్మార్గము అంతా తెలుసు. ఈసంధి పొసగదని తెలుసు. ఒకడు పని కట్టుకొని పుణ్యం చేసినా, పాపం చేసినా, మధ్యలో దానికి విఘాతం కలిగినా, దాని ఫలితం సిద్ధిస్తుంది. కాబట్టి ఇక్కడ నా మాట ఫలించక పోయినా, దాని ఫలం మాత్రం సిద్ధిస్తుంది.

బంధువులలో వైరం ఏర్పడితే, వారితో కొట్లాడి అయినా ఆ పగను మాన్పక పోతే, పాపం వస్తుంది అని పెద్దలు చెపుతారు. కాబట్టి ఎంత కష్టమైనా కురు పాండవులకు సంధి చెయ్యడానికి ప్రయత్నం చేస్తాను. నాకు తోచిన సంధి వచనాలు సుయోధనునకు చెబుతాను. నన్ను పాండవ పక్షపాతిగా శంకించి అతను నా మాట వినడు. అదీ ఒకందుకు మంచిదే! అన్నదమ్ములు పోట్లాడుకుంటున్నప్పుడు, ఇరువురికీ ఇష్టుడైన కృష్ణుడు చూస్తూ ఊరుకున్నాడు, తాను తల్చుకుంటే వ్యవహారం చక్కదిద్ద లేడా! అని లోకులు నన్ను అంటారు అందుకని కార్యం చక్కబడటానికి అనుకూలమైన మాటలు చెబుతాను. సుయోధనాదులు నా మాటలు వింటే బాగుపడతారు. లేకపోతే లేదు. అంతే గదా! " అని పలికాడు శ్రీకృష్ణుడు. విదురుడు శ్రీకృష్ణుని వద్ద సెలవు తీసుకొని పరుండటానికి వెళ్లాడు.

మరునాడు శ్రీకృష్ణుడు నిద్రలేచి కాలకృత్యములు తీర్చుకొని, సాత్యకి, కృతవర్మ లతో కూర్చుని ఉన్నాడు. ఈ సయమున సుయోధనుడు, కర్ణుడు, దుశ్శాసనుడు కలిసి శ్రీకృష్ణుని వద్దకు వచ్చారు. అందరూ కలిసి కొంతసేపు ఇష్టాగోష్టిగా మాట్లాడుకున్నారు. తరువాత సుయోధనుడు శ్రీకృష్ణుని చూచి "కృష్ణా! నా తండ్రి ధృతరాష్ట్రుడు,

బంధు, మిత్ర, ససరివార, సమేతముగా కొలువు తీర్చి ఉన్నారు.” అని చెప్పాడు.

అంతట శ్రీకృష్ణుడు సాత్యకి, కృతవర్మలు వెంటరాగా, సుయోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, కర్ణుడు, శకుని వెంట రాజభవనానికి వచ్చాడు. విదురుడు ఎదురుగా వచ్చి శ్రీకృష్ణుని ఆహ్వానించాడు. సుయోధనుడు, కర్ణుడు శ్రీకృష్ణునికి దారి చూపారు. శ్రీకృష్ణుడు కొలువు కూటములోకి రాగానే ధృతరాష్ట్రుడు మొదలగువారు శ్రీకృష్ణునికి సాదరంగా స్వాగతంపలికారు. శ్రీకృష్ణుడు తనకు అమర్చినా ఉచితాసనము మీద కూర్చున్నాడు.

ఆ సభకు నారదాది మహా మునులు కూడా వచ్చి వారికి ఉచితమైనా ఆసనముల మీద కూర్చుని ఉన్నారు. సాత్యకి, కృతవర్మ శ్రీకృష్ణునికి ఇరుపక్కలా కూర్చుని ఉన్నారు. విదురుడు శ్రీకృష్ణుని వెనక ఒక పీఠం మీద కూర్చుని ఉన్నాడు. సుయోధనుడు, కర్ణుడు పక్కపక్కనే కూర్చుని ఉన్నారు. గాంధార రాజైన శకుని తన కుమారులతో ఒక పక్క ఆసీనుడై ఉన్నాడు. సభలో ఆసీనులైన వారందరూ శ్రీకృష్ణుడు ఏమి చెబుతాడో అని ఆతృతగా ఎదురుచూస్తున్నారు.

శ్రీకృష్ణుడు లేచి ధృతరాష్ట్రుడిని ఉద్దేశించి ఇలా మాట్లాడాడు. "మహారాజా! నీకు తెలియనిది ఏమున్నది! అయినా భరతవంశము క్షేమమును దృష్టిలో పెట్టుకొని, ఇరు కుటుంబాల వారికి మేలు కలిగేట్టు, నాకు తోచిన హితమైన వాక్కులు చెప్పదలచుకున్నాను.

కౌరవులు పాండవులు పాలు నీరు మాదిరి కలిసి పోయి బతకడం మంచిది. ఆ ప్రకారం వారిని నడిపించవలసిన బాధ్యత నీది. అయినా పాండవులు వేరు, కౌరవులు అనే బేధ బుద్ధి నీకు లేదు కదా! మీ భరత వంశము ధర్మము, సత్యము, ఐకమత్యము, కరుణ, పెంపు కలిగి మిక్కిలి ప్రశిద్ధి చెందినది. అట్టి వంశములో నీవు, నీసహోదరుడు పాండురాజు, నీ పుత్రులు, పాండు పుత్రులు జన్మించారు. అంతటి చరిత్ర ఉన్న భరత వంశమును నేడు అప్రతిష్ట పాలు చెయ్యడం ఎందుకు?

ఈ కురువంశమునకు నీవే పెద్ద దిక్కు. నీ వంశంలో కలిగే మంచిచెడ్డలకు నీవే బాధ్యుడివి. కాబట్టి ఇరు కుటుంబాలవారి యోగ క్షేమముల ననుసరించి వారిని చక్కదిద్దవలసిన బాధ్యత నీది! కాని నీ కుమారులు ధర్మము తప్పి చరిస్తున్నారు. వాని నడవడి మంచిది కాదు. నీ బంధు మిత్రుల మనస్సులు బాధ పెట్టే పనులు చేస్తున్నారు. కౌరవులు పాండవులు ఒకే మంచి మార్గంలో పయనించి ప్రశాంతంగా జీవించడం

అందరికీ మంచిది. అలా కాకుండా యుద్ధమే సంభవిస్తే అది అందరికీ వినాశం కలుగ చేస్తుంది. కాబట్టి మహారాజా! నా మాటల మీద విశ్వాసం ఉంచి ఇరుపక్షములకు సంధి చేయుట మంచిది. అది నీ చేతిలో నున్నది. దానికి నీవే సమర్ధుడవు.

ఇంక బలాబలముల విషయానికి వస్తే భీమార్జునులను ఎదుర్కొనేవారు మీలో ఎవరున్నారో చెప్పు? ఇక్కడ ఉన్న భీష్మ, ద్రోణులను ఎదుర్కొనే వారు కూడా వారి పక్షాన లేరు. యుద్ధంలో ఇరు పక్షముల వారు చనిపోయేదాని కన్నా, సంధి చేసుకోడం మేలుకదా!

ఈ కురు సామ్రాజ్యానికి నీవే సామ్రాట్టువు. కురు పాండవులు నీ పుత్రులు. వారిలో ఒకరి పట్ల శత్రుత్వము వహించడం నీకు తగునా! ఈ సమయంలో నీవు ఉపేక్ష వహిస్తే నీవు ఈ భూప్రజలందరికీ ద్రోహం చేసినట్టవుతుంది. కడకు నీకు నువ్వే ద్రోహం చేసుకున్నట్టవుతుంది. మహారాజా! కురుపాండవులలో ఎవరు మరణించినా నీకే బాధ కదా! ఆ బాధ నీకు మేలు చెయ్యదు కదా!

అదియును కాక కౌరవులు పాండవులు పండితులు. పరాక్రమ వంతులు. బాహు బల సమన్వితులు. అలాంటి వారు ఈ కొరగాని

యుద్ధంలో మరణిస్తూ ఉంటే చూస్తూ ఊరుకోవడం మంచిదా! కాబట్టి కురు పాండవులను యుద్ధంలో మరణించకుండా నివారింపుము. అప్పుడు నిన్ను నీ రాజనీతిని జనులందరూ మెచ్చుకుంటారు.

అదియును కాక, పాండవులు తండ్రిలేని పిల్లలు. వారిని న్నప్పటినుండి చేరదీసి పెంచావుపెద్ద చేసావు విద్యాబుద్ధులు చెప్పించావు. ఇప్పుడు వారిని నిష్కారణంగా విడి పెట్టడం న్యాయమా! కడపటి వరకు వారిని ప్రేమతో చూడవలసింది నీవేకదా! పాండు కుమారులు నీకు భక్తితో నమస్కరించి నీకు ఐక్య కంఠంతో చెప్పమన్న మాటలు చెపుతాను.

“తండ్రీ! నీ మాట ప్రకారము మేము పన్నెండేళ్లు అరణ్యవాసము, ఒక ఏడు అజ్ఞాతవాసము చేసాము. మా తండ్రి పాండురాజు బతికి ఉన్నప్పుడు పరిపాలించిన అర్ధ రాజ్యమునకు మేము అర్హులము అని నిశ్చయించుకున్నాము. నీవే మాకు తల్లి, తండ్రి, బంధువు, రక్షకుడవు. కాబట్టి మా వల్ల ఏమైనా అపరాధము ఉంటే మన్నించి, ఇలా కాదు అలా నడచుకొనమని శాసించండి. ఏ నాటికి, మాకు నీవు తప్ప వేరు ఎవ్వరూ లేరు. మా గురించి, సుయోధనాదుల గురించి ఎవరూ అనుకోరు. మాలో ఎవరి తప్పు ఉన్నా నీవు ధర్మం తప్పకుండా సదభిప్రాయంతో ఉంటే, వంశ ధర్మము నిలిచి ఉంటుంది. సత్యము, ధర్మమునకు హాని

కలిగినప్పుడు, వాటిని రక్షించే శక్తి ఉండి కూడా, ఎవరైతే అశ్రద్ధ వహిస్తారో, అది వారికే హాని కలిగిస్తుంది.” అని చెప్పమన్నారు.

మహారాజా! వారు పలికిన ఆ మాటలకు మీరు ఏమి చెపుతారో చెప్పండి. నేను ధర్మమును, నీతిని, మనకు ఉన్న బంధుత్వమును ముందు పెట్టుకొని నాకు తోచిన మాటలు చెప్పాను. మీరు క్రోధము, మత్సరము విడిచి తగి న నిర్ణయం తీసుకోండి. కాబట్టి పాండవులకు వారి రాజ్యభాగము పంచి ఇచ్చుట కంటే కార్యము వేరే ఏముంటుంది. దీనికంటే ధర్మము వేరే ఏముంటుంది? ఇంతకన్నా సముచితమైన విధానము ఏముంటుంది? ఇంతకన్నా నీవు చేయదగినది ఏమున్నది? ధర్మము నెరింగిన పెద్దలారా మీరైనా చెప్పండి.

కాబట్టి మహారాజా! నామాట విను. ధర్మం పాటించు. పాండవులకు చెందిన వారి తండ్రి రాజ్యభాగము వారికి ఇచ్చి నీకు చెందిన రాజ్య భాగము నీ కుమారులకు ఇమ్ము. అందరూ పుత్రపౌత్రాదులతో సుఖంగా ఉంటారు. అదియును కాక, ధర్మరాజు ధర్మనిష్ట, అతను నిన్ను ఆశ్రయించు కున్న తీరు నీకు తెలుసు కదా! అతడు ఇంద్రప్రస్థ పురంలో ఉంటూ నీకు గౌరవము, పేరు, ప్రఖ్యాతులు తెచ్చిపెట్టాడు. దిగ్విజయం చేసాడు. తన రాజ్యంలో సుఖంగా ఉన్నాడు ఆ సమయంలో నీ

కుమారులు అతనిని ద్యూతక్రీడకు పిలిపించారు. అతని సంపద నెల్లా హరించారు. నిండు సభలో ద్రౌపదిని అవమానించారు. వీటి అన్నింటికి నీవు సమ్మతించావు. వారిని అడవులకు పంపావు. అష్టకష్టాల పాలు చేసావు. అంతటి కష్టములు పడి కూడా, వారు ఇప్పుడు మీతో సఖ్యత కోరుకుంటున్నారు. అలాంటి వాడు ధర్మరాజు. అతని ధర్మనిష్ఠ, సత్యవ్రతము ఈ లోకంలో ఎవరికున్నాయో చెప్పు.

ఓ ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! నీ కుమారుల క్షేమం గోరి ఇన్ని మాటలు చెప్పాను. నీ కుమారుడైన సుయోధనుని మనసులోని దురాశను తొలగించు. పాండవులను పిలిపించుకో. వారు శాంత శూరులు. నీ పాదసేవ చేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. నీ మనస్సుకు అది నచ్చక పోతే, వారు యుద్ధానికి కూడా సిద్ధంగా ఉన్నారు. ఈ రెండు మార్గములలో ఏది కావాలో నువ్వే తేల్చుకో! నీ నిర్ణయం కోసం వేచి ఉంటాను.” అని పలికి కూర్చున్నాడు శ్రీకృష్ణుడు.

సభ అంతా ఒక్క సారి నిశ్శబ్దము అయింది. అందరూ శ్రీ కృష్ణుడు చెప్పిన మాటలు శ్రద్ధగా విన్నారు. కాని బదులు చెప్పడానికి ఎవ్వరికీ ధైర్యములేదు. అందరూ నిశ్చేష్టులయి ఉన్నారు. ఇంతలో జమదగ్ని మహాముని లేచాడు.

"సుయోధనా! పూర్వము దంభోద్భవుడు అనే మహారాజు ఉండేవాడు. అతను తనకు ఆ లోకంలో ఎదురు ఎవ్వరూ లేరని గర్వించాడు. ఆ సయమంలో నరనారాయణులు గంధమాధన పర్వతము మీద తపస్సు చేసుకుంటున్నారు. ఆ దంభోద్భవుడు వారి మీదికి యుద్ధానికి వెళ్లాడు. అక్కడ తపస్సు చేసుకుంటున్న మునులు చెప్పినా వినలేదు ఆ సమయంలో నరుడు చేత దర్భలు ధరించి, ఆ దంభోద్భవుడి తో యుద్ధం చేసాడు. ఓడించాడు. ప్రాణాలతో వదలి వేసాడు. ఆ నరనారాయణులే ఈ కృష్ణార్జునులు. కాబట్టి ఆ దంభోద్భవుడి మాదిరి గర్వంతో వారిని ఎదిరించకు. పాండవులతో సంధి చేసుకో! " అని అన్నాడు.

వెంటనే కణ్వ మహా ముని లేచి "సుయోధనా! తన బలము ఎదర బలము ఎరుంగక గర్వముతో అహంకారంతో యుద్ధము చేయుట మంచిది కాదు. ఇదే అహంకారము పూర్వము గరుత్మంతునకు గర్వభంగము కలిగించింది. దేవేంద్రుడి రధసారధి మాతలి. అతని కూతురు గుణకేశి. మాతలి తనకుమార్తెకు సర్పనాయకుడు ఐన ఆర్యకుని మనుమడు, కురుడు అనేవాడి కుమారుడు ఐన సుముఖుడిని భర్తగా నిర్ణయించాడు. ఆర్యకుని వద్దకు వెళ్లి విషయం చెప్పాడు. అప్పుడు ఆర్యకుడు "అయ్యా! గరుత్మంతుడు నా కుమారుడు కురుడిని

చంపాడు. అతని కుమారుడు సుముఖుడిని కూడా నెల రోజులలో చంపు తానని కోపంతో చెప్పి వెళ్లాడు. కాబట్టి ఈ సంబంధానికి నేను ఒప్పుకోలేను" అని అన్నాడు. దానికి మాతలి "నేను దేవేంద్రుడి దగ్గరకు వెళ్లి సుముఖుడి ప్రాణాలు కాపాడతాను రండి." అని దేవేంద్రుడి దగ్గరకు తీసుకొని వెళ్లాడు.

ఆ సమయంలో దేవేంద్రుడు, మహా విష్ణువు ఒకే చోట ఉన్నారు మాతలి విషయం అంతా వారికి విన్నవించాడు. దేవేంద్రుడు మహా విష్ణువు అనుమతితో సుముఖుడిని దీర్ఘాయుష్మంతుని చేసాడు. మాతలి తన కుమార్తెను ఇచ్చి వివాహము చేసాడు. ఇది విన్న గరుత్మంతుడు కోపావేశంలో అక్కడికి వచ్చాడు. విష్ణువు ముందరే ఇంద్రునితో ఇలా అన్నాడు.

"ఇంద్రా! నీవు అదితి పుత్రుడవు నేను వినతా పుత్రుడను. మనకు ఇద్దరికి కశ్యపుడు తండ్రి. మనం కలిసి రాక్షసులను వెదికి వెదికి చంపుదాము. నీకంటే నేను ఎందులో తక్కువ. నీవు నా నిర్ణయానికి ఎందుకు అడ్డు పడ్డావు." అని అన్నాడు గరుడుడు.

దానికి ఇంద్రుడు "గరుడా! ఇది నా నిర్ణయం కాదు. విష్ణువు తీసుకున్న నిర్ణయం అని చెప్పాడు. దానికి గరుత్మంతుడు తమ్ముడా! నేనేమిటో నీకు తెలియదు. నీ దేవతా కులము మొత్తము నా ఒంటి మీద ఒక ఈకతో సమానం కాదు" అని గర్వంతో పలికాడు. విష్ణువు గరుడుని చూచి "నీవు అంతటి బలవంతుడివా. ఏదీ నీ బలం చూపించు" అంటే తన చేతిని గరుడుని వీపు మీద ఆనించాడు. ఆ భారానికి గరుడుడు బెదిరి పోయాడు. ఒక్కసారి కుప్పకూలి పోయాడు. పెద్దగా అరుస్తున్నాడు. అది చూచి విష్ణువు నవ్వి తన చేతిని పైకి లేపాడు. గరుడుడు లేచి కూర్చున్నాడు

"గరుడా! గర్వము మంచిదికాదు. బుద్ధిగా ఉండు." అని వెళ్లిపోయాడు. కావున సుయోధనా! గర్వము ఎన్నటికీ మంచిది కాదు. ఇదంతా నారదుల వారికి కూడా తెలుసు. కాబట్టి నీవు పాండవులతో సఖ్యంగా ఉండు." అని పలికాడు కణ్వుడు.

తరువాత నారదుడు సుయోధనుని చూచి "సుయోధనా! మనకు ఎంత బలము ఉన్నా ఎదిరి బలము ఎక్కువైనపుడు మన బలం తక్కువగానే ఉంటుంది. ఎంతటి శక్తి సంపన్నులకైనా ధర్మ మార్గము గొప్పది. దాని ముందు అహంకారము నిలబడలేదు. నేను ఇదే పని

చేస్తాను అని పట్టు పట్టడం మంచిది కాదు. అలాంటి వాడికి ఆపదలే కలుగుతాయి. అందుకు గాలవుడే మంచి ఉదాహరణ.

గాలవుడు అనే ముని కుమారుడు విశ్వామిత్రుని వద్ద విద్య నభ్యసించాడు. విద్యాభ్యాసము పూర్తి అయింది. గురువు గారికి గురుదక్షిణ ఇస్తాను అన్నాడు. విశ్వామిత్రుడు వద్దు అన్నాడు. కాని గాలవుడు ఒప్పుకోలేదు. మీరు గురు దక్షిణ అడగాల్సిందే అని మూర్ఖంగా పట్టుపట్టాడు. విశ్వామిత్రునికి కోపం వచ్చింది. అయితే ఒక చెవి మాత్రం నల్లగా ఉన్న తెల్లని గుర్రములు ఎనిమిది వందలు గురుదక్షిణగా సమర్పించుకోమన్నాడు. గాలవుడు అశ్వములకోసం బయలు దేరాడు.

ఎక్కడ వెదికినా అలాంటి అశ్వములు దొరకలేదు. గాలవుడు ఆహార నిద్రలు మాని వెతుకుతున్నాడు. ఒక చోట అతనికి గరుత్మంతుడు కనపడ్డాడు. గరుత్మంతుడు గాలవునికి చిన్న నాటి స్నేహితుడు. గరుడుడు గాలవుని తన వీపు మీద ఎక్కించుకొని యయాతి అనే రాజు వద్దకు తీసుకుని వెళ్లాడు. గాలవుని కోరిక విన్న యయాతి తన వద్ద అలాంటి గుర్రములు లేవని తనకుమార్తె మాధవిని అతనికి ఇచ్చాడు. మాధవితో సహా గాలవుడు మరల వెదకడం ప్రారంభించాడు.

ఇక్ష్వాకు మహారాజు పరిపాలిస్తున్న అయోధ్యా నగరానికి చేరుకున్నాడు. ఇక్ష్వాకు మహారాజు వద్ద అలాంటి గుర్రాలు రెండు వందలు ఉన్నాయి. సంతానం కోసం పరితపిస్తున్న ఇక్ష్వాకు మహారాజుకు మాధవిని ఇచ్చి బదులుగా 200 హయములు తీసుకున్నాడు. ఒక సంతానం కలిగే దాకా మాత్రమే మాధవి అతని దగ్గర ఉంటుందని ఒప్పందం చేసుకున్నాడు. ఇక్ష్వాకు మహారాజు మాధవి ద్వారా వసుమనస్సుడు అనే కుమారుని కన్నాడు. తిరిగి మాధవిని గాలవునికి ఇచ్చివేసాడు.

గాలవుడు మిగిలిన హయముల కోసం బయలు దేరాడు. ఇదే విధంగా అశ్వములను సంపాదించుకోమని చెప్పి గరుత్మంతుడు వెళ్ళిపోయాడు. గాలవుడు కాశీ రాజు దివోదాసుకు మాధవిని ఇచ్చి రెండు వందల గుర్రాలు తీసుకున్నాడు. మాధవి వలన దివోదాసుకు ప్రత్యర్ధనుడు అనే ఒక కుమారుడు కలిగాడు. తరువాత గాలవుడు మాధవిని భోజపురాధీశుడు ఔశీనరుడికి ఇచ్చి మరొక రెండు వందల గుర్రాలు పొందాడు. ఔశీనరుడికి మాధవి వలన శిబి అనే ఒక కుమారుడు జన్మించాడు. అయినా మాధవికి కన్యాత్వము చెడలేదు.

మిగిలిన గుర్రాల కోసం గాలవుడు వెదుకుతుంటే మరల గరుత్మంతుడు వచ్చాడు. గాలవా! ఇలాంటి గుర్రాలు ప్రపంచంలో ఇంకెక్కడా లేవు. ఈ ఆరు వందల గుర్రాలు నీ గురువుగారికి ఇమ్ము. మిగిలిన 200 గుర్రాలకు బదులు మాధవిని ఆయనకు ఇమ్ము. అని చెప్పాడు. అందరూ విశ్వామిత్రుని వద్దకు వెళ్లారు.

గరుత్మంతుడు విశ్వామిత్రుని చూచి అయ్యా! గాలవుడు పసివాడు. ఈ 600 గుర్రములు తీసుకొని ఇతనిని కరుణించు అని ప్రార్ధించాడు. విశ్వామిత్రుడు సరే అన్నాడు. మిగిలిన 200 గుర్రాలకు బదులు మాధవిని స్వీకరించాడు. ఆమె వలన అష్టకుడు అనే కుమారుడిని పొందాడు తిరిగి మాధవిని గాలవునికి అప్పగించాడు.

కాబట్టి సుయోధనా గాలవుని మాదిరి మూర్ఖత్వము పనికిరాదు. గురువుగారు గురుదక్షిణ వద్దు అన్నప్పుడు విజ్ఞతతో ఊరుకుంటే ఇంతదాకా రాదు కదా. కాబట్టి తన మాట నెగ్గాలనే మూర్ఖత్వము పనికి రాదు. దురహంకారము దుస్థితిని కలుగ చేస్తుంది. పాండవులతో శత్రుత్వము మానుము. శ్రీకృష్ణుని మాటలు విని కురువంశమును కాపాడుము.” అని చెప్పాడు నారదుడు.

ఆ మునీశ్వరుల మాటలు సుయోధనుని చెవికి ఎక్కలేదు. పైగా వారిని చూచి నవ్వి "మునీశ్వరులారా బ్రహ్మదేవుడు ఎలా రాసి పెట్టి ఉంటే అలా జరుగుతుంది. మీరు మాట్లాడటం చాలించండి. " అని అన్నాడు.

ఆ మాటలు విన్న ధృతరాష్ట్రుడు"మునీశ్వరులారా! మీ మాటలు నా కుమారుడు వింటే మంచిదే. వినక పోతే నేను చేసేది ఏమీ లేదుకదా. " అని కృష్ణుని వంక తిరిగి "కృష్ణా! ఇహము పరము కలిగే విధంగా నీవు చెప్పావు. కాని నీవు చెప్పి నట్లు నడుచుకొనుటకు నాకు మార్గము కనిపించడం లేదు. నా కుమారుడు మూఢుడు. నీవు నాకు బంధువుడవు. నా కుమారుని ఎలాగైనా శాంతింపచెయ్యి."అని వేడుకున్నాడు.

అప్పుడు కృష్ణుడు సుయోధనుని చూచి "కుమారా సుయోధనా! నీవు శ్రేష్టమైన వంశంలో జన్మించావు. ఈ దురాగ్రము ఏల నయ్యా! ఎవరో తులువలు చేసినట్టు నీ వంటి మహారాజు చెయ్య వచ్చునా! నీ కుమారుడు, నీ తమ్ములు, నా స్నేహితులు చెడుదారిలో పోకుండా చూచుకొనుము. నీ తండ్రిగారు, పెద్దలు చెప్పినట్టు పాండువులతో సంధి చేసుకో. అల్పబుద్ధి కలవారి మాటలు నమ్మితే నీకు ఆపదలు

కలుగుతాయి. కర్ణుడు, శకుని మొదలగు వారు ఇచ్చు సలహాలు నీకు హాని చేస్తాయే కాని మేలు చెయ్యవు.

అమిత పరాక్రమ వంతులైన నీ సహోదరులు భీమార్జునులను వదలుకొని ఎవరో శక్తిహీనులైన పరాయివారి సాయం కోరుతున్నావు. పాండవులు నీ మీద ఎన్నడూ శత్రుత్వం వహించలేదు. అలాంటి వారి బంధుత్వము ఎందుకు కాదంటున్నావు? పాండవులు మీరు కలిసి ఉంటే మిగిలిన రాజులు మీకు సామంతులుగా ఉంటారు. అంతేకాని, నీకు పాండవులకు కయ్యము పెట్టిన వారు, యుద్ధమే జరిగితే ఎందుకూ పనికిరారు. ఎందుకంటే ఈ రాజులందరూ బలపరాక్రమములలో ఒక్క భీమునికి సాటిరారు. నీ సైన్యంలో అర్జునుని ఎదిరించగల వాడు ఒక్కడున్నా చాలు నీవు యుద్ధం చెయ్యి. అనవసరంగా ఎందుకు జననష్టం కలుగ చేస్తావు.

ఆనాడు మత్స్యదేశంలో మీరు గోవులు పట్టుకున్నప్పుడు, ఎలాంటి సైన్య సాయం లేకుండా అర్జునుడు ఒక్కడే గోవులను మళ్లించుకు పోయాడన్న సంగతి అందరికీ తెలుసు కదా! మరి ఈనాడు నేను అర్జునునికి సారధిగా ఉన్నాను. సైన్య సహకారం ఉన్నది. కాబట్టి నీ ఆలోచన మానుకో. నీ మూలంగా నీ తమ్ములు, నీ కుమారులు,

నీ స్నేహితులు, అందరూ నాశనమవుతారు. నీవంటి వాడు కులనాశకుడు అయినాడు అన్న నింద పడటం మంచిదా! కాబట్టి నా మాట విను పాండవులతో కలిసి మెలిసి జీవించు.

నీ తండ్రి రాజ్యభారం వహిస్తుంటే, నీవు యువరాజుగా రాజ్యం చేస్తుంటే, పాండుకుమారులు నీ తండ్రి మనసుకు నచ్చినట్లు నడుచుకుంటూ ఉంటే, ఎంత బాగుంటుంది. పాండవులు నీతో సంధి కోసం స్నేహ హస్తం అందిస్తుంటే, నీవు నిరాకరించడం ముంగిటికి వచ్చిన లక్ష్మి దేవిని నిరాకరించడం లాంటిది కదా ఆలోచించు." అని పలికాడు.

అప్పుడుభీష్ముడు ఇలా అన్నాడు "సుయోధనా! నీ తండ్రి మాటలు ప్రశాంతంగా విను. మన వంశం పావనం చెయ్యడానికి శ్రీకృష్ణుడు వచ్చి నాలుగు మంచి మాటలు చెప్పాడు. ఆయన మాటలు వినక పోవడం మంచిది కాదు. నీ తండ్రి కళ్ల ముందే నీ రాజ్యాన్ని కీర్తినీ ఎందుకు నాశనం చేస్తావు. కృష్ణార్జునులతో శత్రుత్వము నీ బంధులోకానికే కాదు, యావత్ ప్రపంచానికి వినాశకారి. " అని అనగా ద్రోణుడు లేచి "సుయోధనా! మేము నీ మేలు కోరుతున్న వాళ్లము. శ్రీకృష్ణుని మాటలు వింటే నీకు సిరిసంపదలు సమకూడుతాయి. ఇంతకు మించి ఏమీ చెప్పలేను." అని అన్నాడు.

వెంటనే ధృతరాష్ట్రుడు కుమారుని వంక చూచి "కుమారా! పెద్దలు గురువుల మాటలు పాటించి నీవు వెంటనే శ్రీకృష్ణుని వెంట వెళ్లి నీ అన్నగారు ధర్మరాజును కలుసుకో. దాని వలన అన్ని పనులు సఫలమవుతాయి." అని అన్నాడు.

ఆ మాటలు విన్న భీష్మ, ద్రోణులు సుయోధనునితో "అవును సుయోధనా! శ్రీకృష్ణుడు సారధ్యం చేస్తుంటే అర్జునుడు యుద్ధరంగంలో దిగక ముందే ధర్మరాజును కలుసుకొని కౌరవ వంశం కాపాడు. నీవు ధర్మజుని ముందు నిలబడి నమస్కరిస్తే అతను నిన్ను గాఢంగా కౌగలించుకుంటాడు. నీవు భీముడు ఒకరిని ఒకరు ఆలింగనం చేసుకోండి. అర్జునుడు, నకుల సహదేవులు నీకు నమస్కారం చేసినపుడు వారిని ఆదరించు. ఈ ప్రకారం ఒకరిని ఒకరు ఆదరించుకోడం చూచి సమస్త రాజలోకం హర్షిస్తుంది. మీ కురు వంశం వర్ధిల్లుతుంది. ఇరు పక్షాల యుద్ధ చేయడానికి వచ్చిరాజులు మీ అన్యోన్యత చూచి ఆనందించి వారి వారి రాజ్యాలకు తరలి వెళుతుంటే ఈ భూమి జనం అంతా ఎంతో సంతోషిస్తారు కదా! కాబట్టి మీ ఇరువురూ రాజ్యమును పంచుకొని సుఖంగా ఉండండి. అందరికీ ఆనందం కలిగించండి." అని పలికారు.

ఈ మాటలన్ని సావధానంగా విన్న సుయోధనుడు లేచి "కృష్ణా! తాత భీష్ముడు, గురువు ద్రోణుడు, తండ్రి ధృతరాష్ట్రుడు నన్ను ఎప్పుడూ తిడుతుంటారు. నువ్వు కూడా న్యాయం ఆలోచించకుండా అలాగే తిడితే నేను ఏమి చేయగలను. మేము ద్రౌపదిని మానభంగం చేసాము, వారిని అడవులకు పంపాము అని మా మీద అకారణ వైరం పెట్టుకున్నారు. మమ్మల్ని చంపడానికి ఆలోచిస్తున్నారు. కృష్ణా!న్యాయంగా ఆలోచిస్తే ఇందులో నా తప్పే మన్నా ఉందా! ధర్మరాజు జూదరి. జూదం ఆడతానని శకుని వెంట పడ్డాడు. ఆడాడు. రాజ్యం మొత్తం పోగొట్టుకున్నాడు. అంతటితో ఊరుకున్నాడా! లేదే! మరల పందెం ఒడ్డాడు. ఓడాడు. ఏమి చేసినా తన ఇష్టం ప్రకారం చేసాడు కాని మేమేమీ బలవంతం చెయ్యలేదే! అతను చేసిన పనుల వల్ల కలిగిన కష్ట నష్టాలకు నేను బాధ్యుడనా చెప్పు. ఇప్పుడు అతను మత్స్య రాజు, పాంచాల రాజు లతో కలిసి మాతో యుద్ధం చెయ్యడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. మేము ఎప్పుడన్నా ఇంతటి ఉగ్రవాదానికి పాల్పడ్డామా!

కృష్ణా! క్షత్రియ ధర్మం ప్రకారం యుద్ధంలో మరణిస్తే వీరుడన్న పేరు వస్తుంది. స్వర్గసుఖాలు లభిస్తాయి కాబట్టి నేను క్షత్రియ ధరము విడిచి, దేవేంద్రుడి ముందు కూడా మోకరిల్లను. మా చిన్నతనంలో మా *తండ్రి న్యాయం తెలియక వారికి రాజ్యం పంచి* ఇచ్చాడు. ఇప్పుడు కూడా

నా శక్తిసామర్థ్యాలు తెలియక అలా చేస్తానంటే నేను ఎందుకు ఊరుకుంటాను. అలా సాగనివ్వను. మేము వారు రాజ్యం పంచుకోడం జరగదు. నేను సూది మొన మోపిన అంత మాత్రము కూడా నేను వారికి ఇవ్వను. యుద్ధంలో విజయం పొందిన వారు రాజ్యం చేస్తారు. ఇదే నా నిశ్చయము." అని కూర్చున్నాడు సుయోధనుడు.

ఆ మాటలకు కృష్ణునికి కోపం వచ్చింది. కాని తమాయించు కున్నాడు. చిరునవ్వు నవ్వుతూ "సుయోధనా! నీవు చెప్పినది తథ్యము. రేపే యుద్ధం వస్తుంది. అందులో నీవు నేలకూలడం తథ్యము.

ఏమి! నీవు ఏమీ తప్పు చెయ్య లేదా! ఇందులో నీ తప్పు ఏమీ లేదా! నీవు ఏనాడు పాండవులకు కీడు చెయ్యలేదో చెప్పు. వారు పుట్టింది మొదలు జన్మవైరము సాగించావు కదా! విషం పెట్టి చంపాలని చూచావు. పెను బాముల చేత కరిపించావు. కాళ్లు చేతులు కట్టి నీళ్లలో పడవేశావు. లక్క ఇంట్లో పెట్టి కాల్చి చంపాలని ప్రయత్నం చేసావు. వారిని చంపాలని ఎన్నో ప్రయత్నాలే చేసావు. వారు నమ్ముకున్న సత్యం. ధర్మం వారిని కాపాడాయి. ఇంకా నీ పగ చల్లారక జూదము ఒకటి కల్పించావు. అందులో ధర్మజుని ఓడించావు. ఇంతటి దుస్థితికి కారకుడవు అయ్యావు.

అన్నదమ్ములతో జూదం ఆడి, వారి భార్యను జుట్టుపట్టి సభాస్థలమునకు ఈడ్చుకొచ్చి చీరలు ఊడదీసిన వారిని లోకంలో ఎక్కడా చూడము. నీ ఒక్కడిని తప్ప. ఆ రోజు నువ్వు, కర్ణుడు, పలికిన పలుకులు సభ్యత కల సభలో చెప్పదగినవి కావు. కులము, శీలము, గుణము కలిగిన ఒక పుణ్య కాంతలను ఆ ప్రకారం చెయ్యడం కళ్లారా చూసిన జనులు వినుచుండగా నువ్వు నాదేమీ తప్పు లేదని ఈ రోజు అనడం నీ ఒక్కడికే చెల్లింది కదా!

పైగా పాండవులు నీ మీదికి కయ్యానికి కాలు దువ్వుతున్నారు అని అంటున్నావు. అసలు నీదీ ఒక బతుకేనా! నీ తండ్రి, నీ తాత, నీ గురువు చెప్పే పలుకులు పెడచెవిని పెట్టావు. నీకూ పాండవులకు పొత్తు కుదరదని తెలిసి కూడా శాంతి కాముకుడనై నీకు ఇంతవరకూ చెబుతున్నాను. సంధి చేసుకో బాగు పడతావు.” అని అన్నాడు శ్రీకృష్ణుడు.

ఈ మాటలకు కోపం వచ్చింది సుయోధనునికి. అతనిని చూచి దుశ్శాసనుడు ఇలా అన్నాడు. “అన్నయ్యా! మన తండ్రి, తాత, గురువు నీకు చెప్పే విధం ఇది కానేకాదు. నిన్ను వీళ్లు ఎలాగైనా సంధికి అంగీకరింప చేస్తారు . కాబట్టి నీవు ఇక్కడ ఉండటం మంచిది కాదు.” అని దుశ్శాసనుడు పలుక గానే దుర్యోధనుడు సభా మర్యాదను కూడా

పాటించకుండా సభ విడిచి వెళ్లిపోయాడు. సుయోధనుడి వెంట కర్ణుడు, అతని సహోదరులు, శకుని, అతని మిత్ర రాజులు అందరూ సభవిడిచి వెళ్లారు. వారంతా ఒక గుంపుగా చేరి ఏదో ఆలోచిస్తున్నారు.

ఇది చూచాడు భీష్ముడు. "ఇది ఏమిటి వీడు ఇలా వెళ్లిపోయాడు. వీడికి మతి చలించిందా ఏమి! లేక లోభము, మోహము, మద, మాత్సర్యములతో కొట్టుకుంటున్నాడా. వాడి వెంట వీళ్లందరూ వెళ్లారు. వీరు ఏమి చెయ్యదల్చుకున్నారో ఏమో!". అని అనుకుంటూ శ్రీకృష్ణుని వద్దకువచ్చి "కృష్ణా! వీళ్లందరికీ కాలం మూడి నట్టుంది. లేకపోతే ఇలా చేస్తారా!" అని అన్నాడు.

తరువాత శ్రీకృష్ణుడు సభికులను చూచి "చూచారా! ఈ సుయోధనుడు ఎంత గర్విష్ఠి! వంశ ప్రతిష్ఠను కాపాడుకోడానికి జాతి గౌరవం నిలపడానికి ఇలాంటివారిని విడిచి పెడితే నష్టం లేదుకదా! కంసుడు ఇదే విధంగా వంశ ప్రతిష్టను నాశనం చేస్తుంటే నా బంధువులు వచ్చి నాతో చెప్పుకున్నారు. నేను ఆ దుష్టుని సంహరించి అతని తండ్రి ఉగ్రసేనునికి తిరిగి పట్టం కట్టాను. మీరు కూడా అలా చెయ్యడం మంచిది. దుర్యోధనుని పీడ విరగడ అయితే కురు వంశం వర్ధిల్లుతుంది.

కురు పాండవులకు కలిసి జీవించే మార్గం దొరుకుతుంది.” అని అన్నాడు.

ఈ మాటలు విన్న ధృతరాష్ట్రుడు అదిరి పట్టాడు విదురుని పిలిచాడు. “ నీవువెంటనే వెళ్లి గాంధారిని పిల్చుకొనిరా. కనీసం తల్లి మాట అన్నా వింటాడేమో వీడు.” అని అన్నాడు.

విదురు వెంటనే వెళ్లి గాంధారిని తీసుకొని వచ్చాడు. “గాంధారీ! నీ కుమారుడు గర్వంతో సభను విడిచి వెళ్లిపోయాడు. ఇలాంటి దుర్మార్గుడు కూడా ఉంటాడా! నీవైనను చెప్పి వాడిని శాంతింప చెయ్యి. అప్పుడే ఈ కురువంశం బతికి ఉంటుంది.” అని అన్నాడు, దృతరాష్ట్రుడు.

దానికి గాంధారి “మహారాజా! నీకొడుకు అవినీతి పరుడని తెలిసి కూడా వానిని ఎందుకు సమర్ధిస్తావు. నీవు పాండవులకు అర్ధ రాజ్యం ఇస్తే ఇక్కడ నిన్ను కాదనే వారెవరు?” అని పలికి విదురునితో “నేను చెప్పాను అని చెప్పి సుయోధనుని సభలోకి రమ్మని చెప్పండి.” అని పలికింది

విదురుడు పోయి సుయోధనునికి ఆ విషయం చెప్పాడు. సుయోధనుడు ఒక్కడే వచ్చి సభలో కూర్చున్నాడు. మిగిలిన వారంతా అక్కడే నిలబడ్డారు. గాంధారి కూడా తనకు తోచి నట్టు సుయోధనునికి ధర్మము, నీతి, పాండవులతో చుట్టరికము, వారి బతుకు దెరువు, వారి శక్తియుక్తులు అని వివరించింది సుయోధనుని బుజ్జగించింది. కోపంగా మాట్లాడింది. కాని ఆమె మాటలను సుయోధనుడు లక్ష్యపెట్టలేదు. మరల లేచి వెళ్లిపోయాడు. తన వారితో మంతనాలు జరుపుతున్నాడు.

“శ్రీకృష్ణుని తలంపు మంచిది కాదు. భీష్ముని, ద్రోణుని తన వశం చేసుకొని మన మీద వత్తిడి తెస్తున్నాడు. అతని మాటల బట్టి ఇది వెల్లడి అవుతూ ఉంది. పైగా తాను కంసుని చంపిన విధం కూడా చెబుతున్నాడు. ముందు ఇతనిని బంధిస్తే గాని పాండవుల గర్వము అణగదు. అప్పుడు వారు మన దారికి వస్తారు. ఒక వేళ వారు మనకు లొంగక పోతే యుద్ధంలో వారిని సులభంగా ఓడించ వచ్చు. కృష్ణుడు లేక పోతే వారు కోరలు తీసిన పాములే కదా కాబట్టి మనమందరం కృష్ణుని బంధిస్తాము.” అని నిర్ణయించాడు సుయోధనుడు. ఆ ప్రకారం దుర్యోధన, దుశ్శాసన, శకుని, కర్ణుడు ఇంకా వారికి సాయంగా వచ్చిన రాజులు కృష్ణుని బంధించాలని నిశ్చయించుకున్నారు.

ఇదంతా సాత్యకి చూస్తున్నాడు, వెంటనే సాత్యకి కృతవర్మను పిల్చి "కృతవర్మా! మన సైన్యాన్ని సిద్ధం చెయ్యి. నువ్వు వాకిట్లో యుద్ధానికి సిద్ధంగా ఉండు . ఇక్కడ సంగతి నేను చూచుకుంటాను". అని చెప్పి కృతవర్మను పంపాడు. తాను కృష్ణుడికి విషయమంతా చెప్పాడు. ఆయన అంగీకారంతో భీష్మ, ద్రోణులను చూచి ఇలా అన్నాడు. "కౌరవులు శ్రీకృష్ణుని పట్టి బంధించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. అతనిని పట్టుకోడానికి ప్రయత్నించడం అగ్నిని మూటకట్టడమే అవుతుంది." అని పలికాడు.

ఆ మాటలువిన్న విదురుడు ధృతరాష్ట్రుడితో ఇలా అన్నాడు. "మహారాజా! నీ కొడుకులు శ్రీకృష్ణుని పట్టి బంధించడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. మాడి మసైపోతారు." అని అన్నాడు.

అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు సభ నుద్దేశించి ఇలా అన్నాడు. "మహారాజా! కౌరవులు నా మీద కోపంతో ఇలా చెయ్యడం తగునా. నాకు అనుజ్ఞ ఇవ్వండి. నేను వారికి తగిన విధంగా బుద్ధిచెపుతాను తరువాత వెళ్లి పోతాను." అని అన్నాడు.

ధృతరాష్ట్రుడు వెంటనే విదురునితో "నీవు వెళ్లి సుయోధనుని నా వద్దకు తీసుకొని రా!" అని అన్నాడు.

విదురుడు వెళ్లి సుయోధనుని సభకు తీసుకొని వచ్చాడు. సుయోధనుని చూచి ధృతరాష్ట్రుడు ఇలా అన్నాడు "సుయోధనా! ఏమిటీ దుర్బుద్ధి నీకు. శ్రీకృష్ణుని బంధిస్తావా! మీరంతా నాశనమై పోతారు. నేనేమీ చేయలేను." అని అన్నాడు.

అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు సుయోధనుని చూచి "సుయోధనా! నేను ఒక్కడిని అని నన్ను పట్టి బంధించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నావా! నేను ఎవరో చూస్తావా" అంటూ ఒక్క చిరు నవ్వునవ్వాడు.

శ్రీకృషుడి నుదుటి మీద బ్రహ్మ, వక్షస్థలములో విరూపాక్షుడు (శివుడు), ముఖంలో అగ్ని, పార్శ్వములలో ఇంద్రుడు, యముడు, వరుణుడు, కుబేరుడు, ఆదిత్యుడు, మరుత్తు, విశ్వేదేవులు, అశ్వినులు, ఉద్భవించారు. బాహువులనుండి బలరాముడు, అర్జునుడు, భుజములలో నుండి యుధిష్టిరుడు, భీముడు, నకుల సహదేవులు, యదు, వృష్ణి, భోజ, అంధక వీరులు ప్రభవించారు. శంఖము, చక్రము గద, ఖడ్గము, శారజ్ఞము, మొదలగు ఆయుధములు చేతులలోకి చేరాయి. నేత్రములు, చెవులు, ముక్కుల నుండి ధూమముతో గూడిన మంటలు లేచాయి. రోమ కూపాలనుండి సూర్య కాంతులు వెదజల్లుతున్నాయి.

ఆ ప్రకారంగా శ్రీకృష్ణుడి చూడడానికి కూడా శక్యం కాకుండా ఉంది. అందరూ భయంతో కళ్లు మూసుకున్నారు. శ్రీకృష్ణుడు అక్కడ ఉన్న మునులకు, భీష్మాదులకు దివ్యదృష్టి ప్రసాదించాడు. దేవతలందరు సిద్ధులు సాధ్యులు విద్యాధరులు జయజయధ్వానాలు చేసారు.

ఆ కలకలం విని ధృతరాష్ట్రుడు అది దేవదేవుని విశ్వరూపము అయి ఉంటుందని భావించాడు. "వాసుదేవా నా మీద దయయుంచి నిన్ను దర్శించే భాగ్యం అనుగ్రహించు." అని ప్రార్ధించాడు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు ధృతరాష్ట్రునికి దృష్టిని ఇచ్చాడు. ధృతరాష్ట్రుడు శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపమును కనులారా చూచి "దేవా! నీ దివ్యమంగళ విగ్రహమును చూచిని ఈ కళ్లతో మరల ఈ లోకమును చూడలేను. మరల నన్ను అంధుడిగా చెయ్యి" అని ప్రార్ధించాడు. శ్రీకృష్ణుడు అలాగే అన్నాడు. ధృతరాష్ట్రుడు యధాప్రకారము అంధుడయ్యాడు. శ్రీకృష్ణుడు తన విశ్వరూపాన్ని ఉపసంహరించుకున్నాడు. సాత్యకి కృతవర్మలు తోడు రాగా సభవిడిచి వెళ్లిపోయాడు." అని వైశంపాయనుడు జనమేజయునికి మహాభారత కధను వివరించాడు.

మహాభారతము ఉద్యోగపర్వము తృతీయాశ్వాసము

సంపూర్ణము ఓం తత్సత్.